

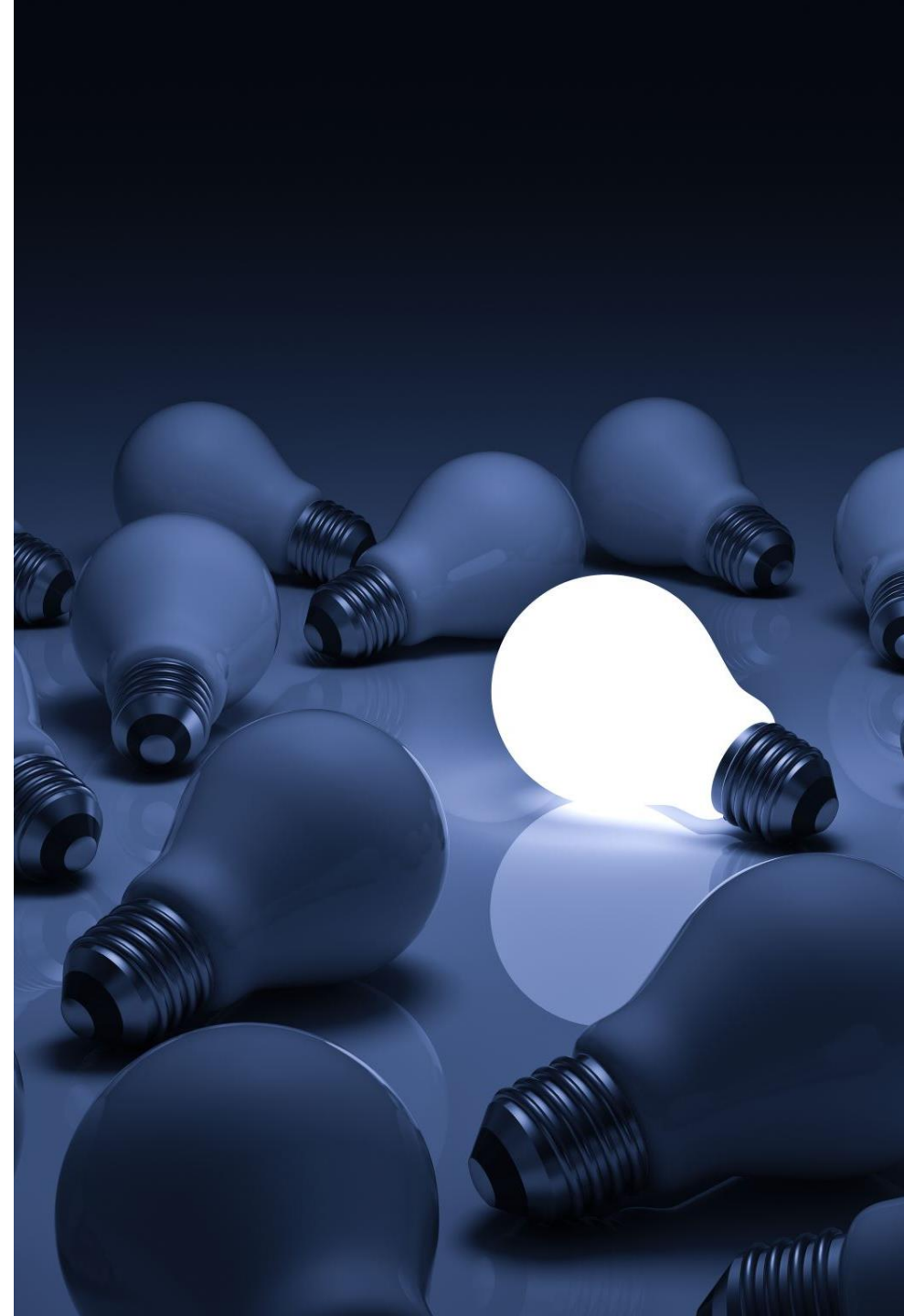
Ethisch omgaan met actuele uitdagingen in zorg- en hulpverlening

---

KATRIEN RUYTJENS,

ETHIEKONDERSTEUNER

DOCENT ETHIEK EN ZINGEVING

Vooraf:

ethische uitdagingen in zorg en hulp-verlening?

Mijn persoonlijk lijstje:

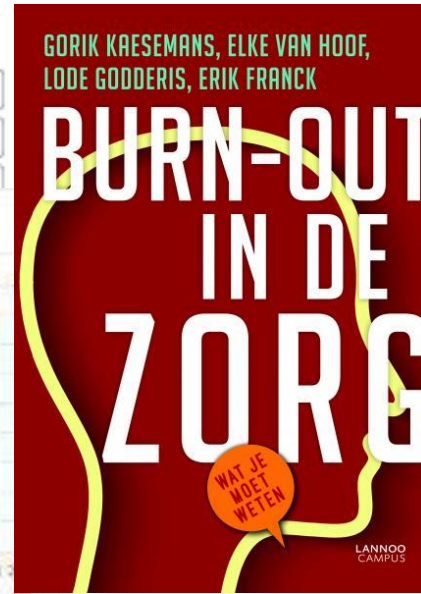
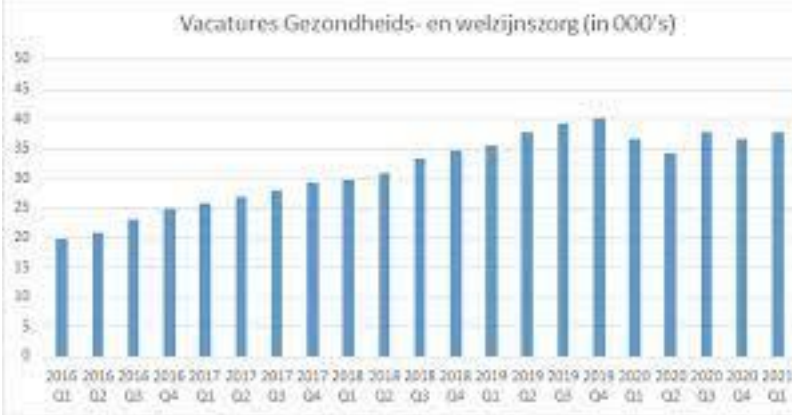
1. handen te kort in de zorg
2. managerialisme en beheersingsdenken blijven boventoon
3. nood aan zingeving bij zorgvragers en zorgdragers

Aantal werkzoekenden per openstaande vacature

Evolutie 2019 t.o.v. 2014

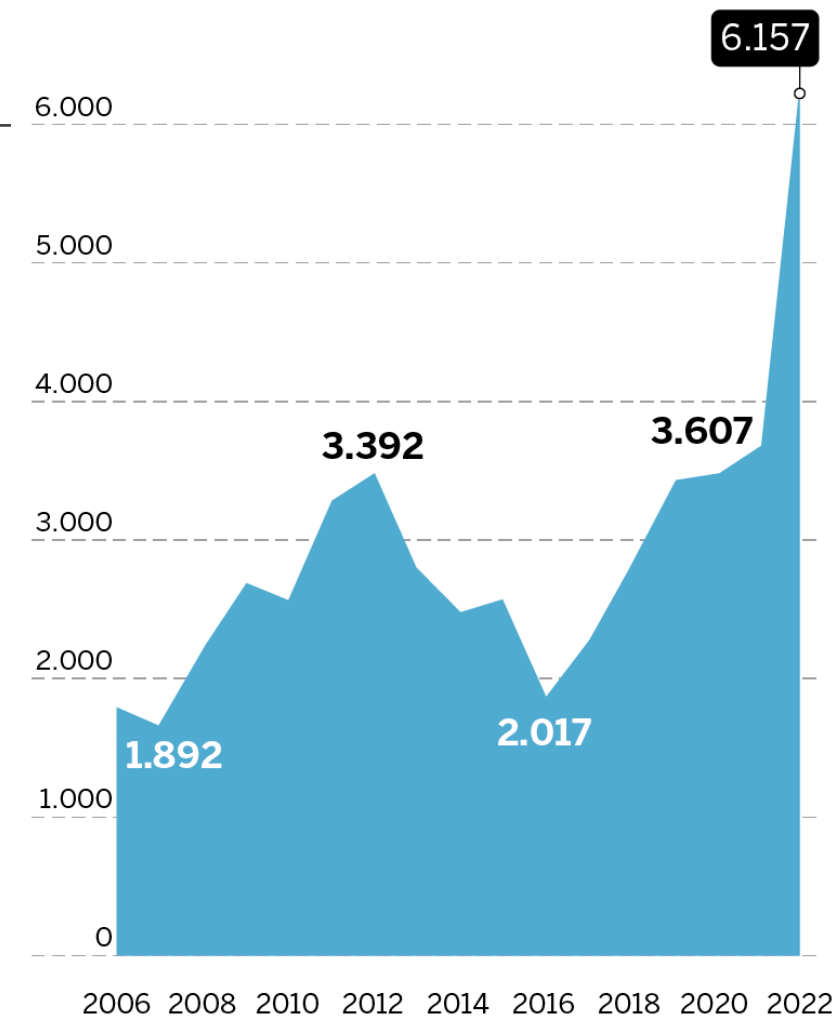
	2014	2019
Hoofdverpleegkundige	0,36	0,23
Verpleegkundige	1	0,36
Zoekendeline	2,5	1,39

In 2014 nog één werkzoekende per vacature. In 2019 zijn

1. Aantal vacatures voor verpleegkundigen bij de VDAB

Evolutie sinds 2006, cijfers telkens voor maart

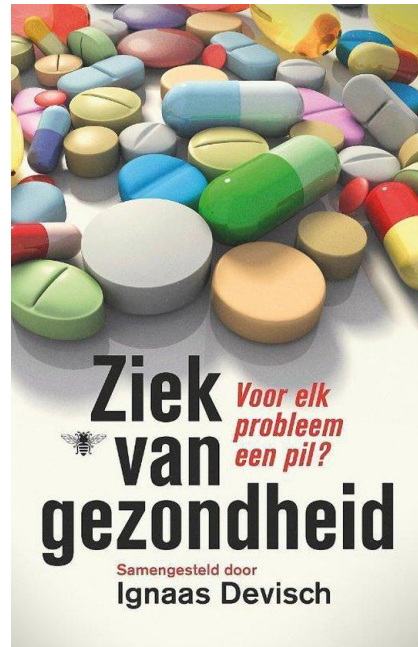
Nochtans: 'ZORG' is de essentie van onze menselijke existentie. (Tronto 1993)

2. "Beheers de chaos..."

2009 < managerialisme

2013 < beheersingsdenken

2015

Boom

ZINGEVING IN ZORG EN WELZIJN

René van Leeuwen
Carlo Leget
Marjoleine Vosselman

GORIK KAESEMANS, ELKE VAN HOOF,
LODE GODDERIS, ERIK FRANCK

BURN-OUT IN DE ZORG

WAT JE
WOET
WETEN

LANNOO
CAMPUS

ZINGEVENDE GESPREKSVOERING

HELPEN ALS ER GEEN
OPLOSSINGEN ZIJN

MARJOLEINE VOSSELMAN
EN KICK VAN HOUT

TWEEDE HERZIENE EDITIE

Boom

ZINGEVING

PROF. DR. DIRK DE WACHTER
PSYCHIATER

3. Zingeving

MIJN POSITIEVE GEZONDHEID

LIJNWAARDEN

- In goede vaart
- Fitheid
- Slaap en pijn
- Stress
- Eten
- Gedrue
- Beweging

• Zorgvuldig zelf

• In goede vaart

• Kennis van gezondheid

• Dingen met tijd

• Dingen met tijd

• Kennis van gezondheid

• Help kunnen vragen

• Betrokken

• Samenwerken

• Communiceren

• Vrijheid zijn

• Jezelf accepteren

• Dingen met waardering

• Doel van combi etc

• Sociale contacten

• Samen genieten van dingen

• Samen leuke dingen doen

• Samen een avontuur

• Elijk knuffel

• Druwde dingen doen

• Samen aan de maatschappij

• Zelf doen

• Levenslust

• Meiden willen herkennen

• Verlezen herkennen

• Assistentie

• Opleiding

• Bijeen komen

• Gelachen

• Gelukkig zijn

• Leven met wat er is

• Blijven

• In veiligheid

• Hulp zoeken

• Wandelen met je geld

© Thomas de Paepe, maart 2016, Lannoo Campus, Lannoo Campus L.L.

Land van grote eenzaamheid

Reisnotities over IJsland

Gerrit Jan Zwier

LEVENSMOEIHEID BIJ OUDEREN

ED. ROBERT GEERAERT

Een praktische handleiding

polibels

Ethisch omgaan met actuele uitdagingen in zorg- en hulpverlening

HOE KUNNEN WE DE ZORG ZO
ETHISCH MOGELIJK LATEN
VERLOPEN?

HOE MAAK IK ETHISCHE KEUZES IN
HET ZORGPROCES?

WAT MAAKT MIJN ZORG ETHISCH
GELADEN?

WAT MAAKT MIJN ZORG ETHISCH
GOED?

**HOE KIJKEN ZORG- EN
HULPVERLENERS NAAR
GOEDE ZORG?**

Wanneer heb jij (recent) **GOEDE** zorg verleend?

Denk terug aan een concrete situatie
waarbij jij wist / voelde / ervaaarde:

“Dit is goede zorg”

Wat gebeurde er?

Wat was jouw rol? Wat deed je?

Wat was het effect?

Wat is goede zorg of hulpverlening?

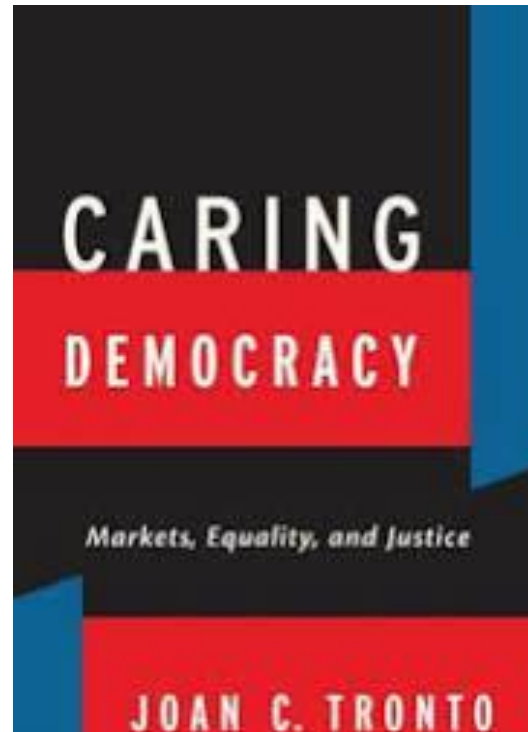
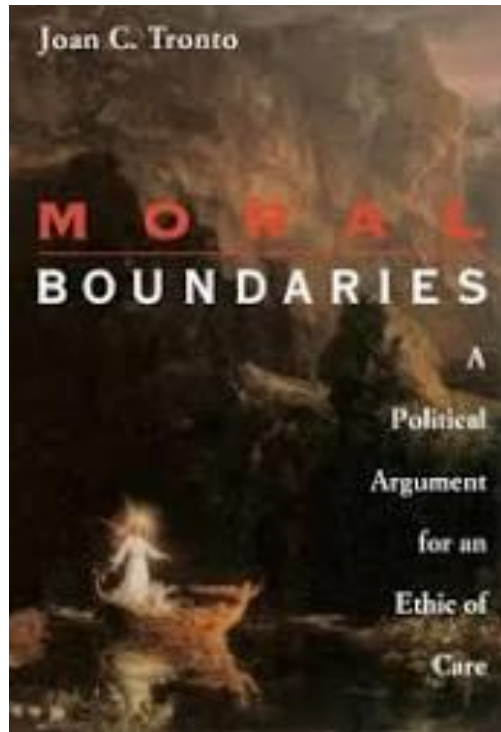
- Een relatie, een gezamenlijke tocht en zoekproces
- Vertrekkend vanuit fundamentele kwetsbaarheid (afhankelijkheid, onzekerheden, vragen, bekommernissen, emoties...)
- Samen zoeken naar het juiste zorgantwoord – in onderlinge afstemming
- Met als doel de **menswaardigheid** te bevorderen

(Chris Gastmans 2000, 2010)

Wat is goede zorg? Antwoord vanuit de ZORGETHIEK

---

1. AANDACHT
2. VERANTWOORDELIJKHEID
3. DESKUNDIGHEID
4. WEDERKERIGHEID
5. VERTROUWEN, SOLIDARITEIT

<https://www.zorgethiek.nu/joan-tronto-zonder-rechtvaardige-samenleving-geen-goede-zorg/>

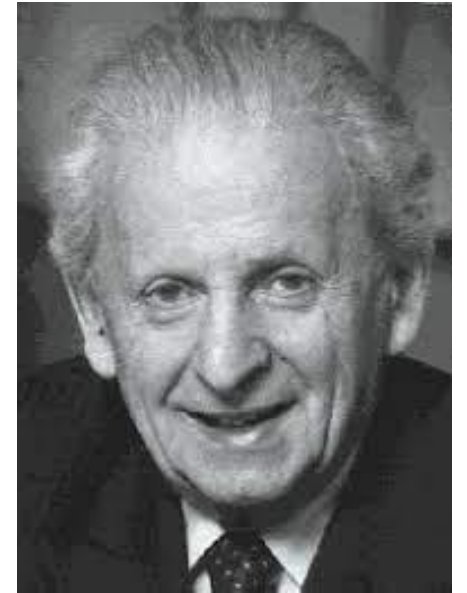
1. AANDACHT

“Wat heeft je geraakt?”

De ander ‘raakt’ ons...

Het verhaal van Pierre uit Hasselt

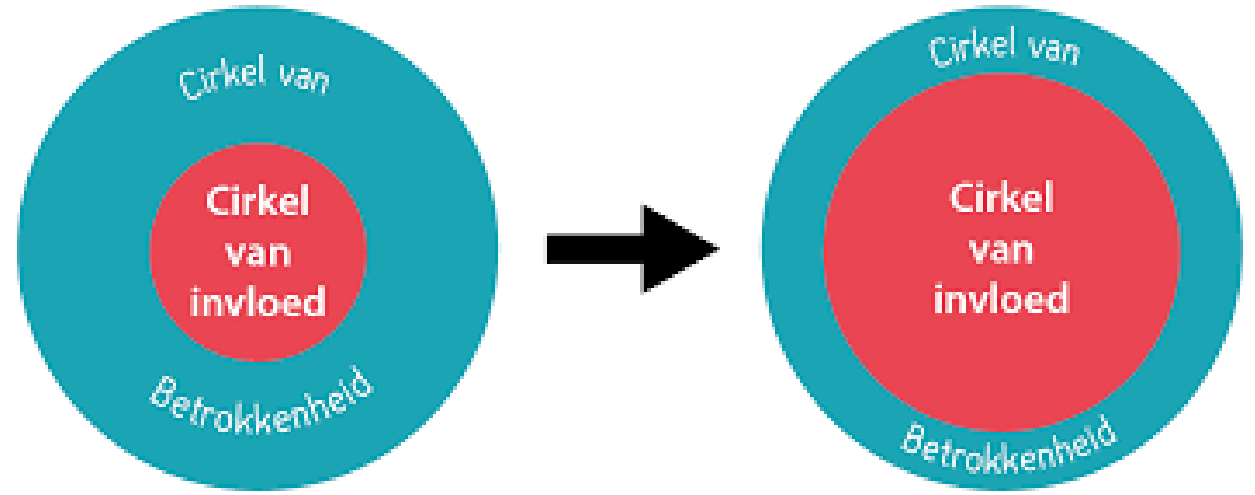
PS: ...maar we kunnen het ook ‘leren zien’

Je gaat het pas zien als je het doorhebt

2. VERANT- WOORDELIJKHEID

Het verhaal van Cindy uit
Genk

“Wat zou je willen doen?”

“In de literatuur wordt morele stress doorgaans beschreven als het **wrange gevoel** dat hulpverleners ervaren wanneer ze niet kunnen handelen volgens hun **morele waarden** en volgens wat ze denken dat het **ethisch goede** is om te doen.

Anders dan harde en scherpe ethische dilemma's, gaat het bij morele stress over de ethische aspecten van goede zorg in de **praktijk van elke dag** en de wijze waarop die onder **druk** kan komen.”

Yvonne Denier, Het pluisbloemeffect, Lannoo 2021
Zorgnet-Icuro Ethisch advies 2020

Morele veerkracht

“Mijn morele integriteit is belangrijk voor mij, en toch heb ik situaties meegemaakt die mijn ethisch kompas uit evenwicht brengen. Hoe ontwikkel ik de interne kracht om trouw te blijven aan mijn waarden? Hoe kan mijn organisatie mezelf en mijn collega’s aansporen en ondersteunen om onze ethische bekommernissen te verwoorden en ze op tafel te leggen? Wat kan ik doen als individu en wat kan mijn organisatie doen om de context zo in te richten dat ethisch goede zorg wordt gerealiseerd? ”

Karen Stutzer & Mary Bylone, verpleegkundigen, in *Critical Care Nurse* 2018;38: 77-89.

“Buiten het felle licht van de kwaliteitscontroles, komen zij zelf betekenis geven aan hun emoties en betekenissen die

Beeld van H. Kunneman (2006) (thuiszorg).

in zorgprocessen en komen in schaduwplekken, waar ze door verhalen te vertellen over existentieel doorleefd.”

aliteitsperspectieven bij zorgorganisaties

3. DESKUNDIGHEID

“Waar ben je goed in?”

Het verhaal van Michiel,
GGZ mentor

En van vroedvrouw
Stefanie

4. WEDERKERIGHEID

“Welke feedback krijg je van je zorgvrager?”

- werkelijk afgestemde zorg
- patiëntenparticipatie
- modellen van shared decisionmaking
- ...

In interviews:

Vragen rond intimiteit, lichamelijk contact, aanvaarden van kadootjes, persoonlijke relatie,...

5. (VER) TROUW (EN) RECHTVAARDIGHEID SOLIDARITEIT

“wat wil ik hierover
vertellen aan
leidinggevenden?”

Joan Tronto: Zonder rechtvaardige samenleving geen goede zorg

Onderzoek & Inzichten

“Beyond Wealth Care”

Mocassin-regel (Marc Desmet):
“Als ik nu in de schoenen ga
staan van de meest kwetsbare,
blijf ik dan achter mijn zorg
staan?”

Tot slot... Wat kan de ethiek nog bijdragen?

A

B

C

Wat heeft de ethicus bij te dragen?

A

B

C

D

Welk beeld past het best bij uw ideaal van de ethicus-in-de-zorg?

Aan alle zorg- en hulpverleners die ethisch willen omgaan met uitdagingen in de sector:

- 1. omarm de subjectiviteit!**
- 2. deel je kwetsbaarheid!
(en zoek een goede
vroedvrouw)**
- 3. het persoonlijke is
politiek!**

